

Am. 13.

COMMENTATIO
DE
MORBIS VENEREIS
LARVATIS.

COMMENTATIO
DE
MORBUS VENEREIS
LARVAE

COMMENTATIO
DE
MORBIS VENEREIS
LARVATIS.

A V C T O R E
ISRAELE STIEGLITZ,
M. D.

GOTTINGÆ
TYPIS IO. HENR. SCHVLZE,
MDCCLXXXIX.

COMMENTATIO
DE
MORBUS VENEREIS
LARVATIS.

A V T O R E
ISRAEL STIEGLITZ
1-2 1/2
M. B. B.
†

GOTTINGAE
TYPIS IO. HERR. SCHULZE,
MDCCLXXXIX.

ILLVSTRI
MARCO HERZ,
PROFESSORI REGIO AC MEDICO
APVD BEROLINENSES
CELEBERRIMO,

ILLVSTRI
M A R C O H E R N
PROFESSORI REGIO AC MEDICO
APVD BEROLINENSIS
CELEBRISSIMO

KOEN. FRIED.
UNIVERS.
ZU HALLE

Morborum venereorum natura et curatio recentioribus temporibus ea illustrata est luce, ut, quae ad eos spectat, pathologiae et therapeuticae pars ad maiorem perfectionis, quam in his rebus expectes, gradum educta videri debeat. Quid sit, quod opera ingeniosissimorum quorundam virorum diversissima eaque implicitissima veneni venerei effecta plus lucis acceperint, quam tot morbi simpliciores minusque evitandi, quorum cognitio non ita hypotheseum vanitate et observationum speciosis fallaciis impedita fuit: de hoc quidem quaerere, etsi non plane est e re nostra praesenti, nolui tamen hanc rem prorsus sicco praeterire pede, cum volventi curiosius recentiorum de venerea lue libros causae huius rei variae se obtulerint. Liceat igitur prooemii loco viamque ad sequentia sternendi causa, quid mihi de hac re videatur, enarrare.

Innotuere praecipue magis, quae luem veneream antecedunt, symptomata localia, blennorrhagiam puta, primum ulcusculum venereum, tumores glandularum et imprimis blennorrhagiae suppressae confectaria et urethrae coarctationem. Sedem, naturam, phaenomena, tutissimam eandemque brevissimam horum malorum curationem mutuumque eorum nexum, ita cognita perspectaque iam habemus, ut pauca amplius desideres. Medendi rationibus ac methodis uti coepere, antea vel incognitis vel suspectis, iniectionibus scilicet et fomentis opii, aquae calcis, praeparatis plumbi dilutis ac solutione diluta lapidis caustici chirurgorum, ut alia omittam.

Lues venerea, licet minus, certe tamen multum hodie lucrata est. Certior eius diagnosi facta, eam non adesse saepius nobis quam antea persuasum est, negamus eam in suppressa blennorrhagia eiusque confectariis et in urethrae coarctationibus reperiri. Adde, phaenomena localia iam ita curari, ut rarius venerea lues appareat. Ipsa denique curatio magis expedita, simplex ac certa. Tempus, dosis, for-

forma ac duratio curationis mercurialis accuratius quam ulla alia definiri impedimentisque tutius occurri potest, praematurae scilicet ad salivationem propensioni, nimiae nervorum sensibilitati corporisque debilitati, quae quidem obstare solent, quo minus curatio mercurii adhiberi queat. Superfedeo enarrandis opinionibus praepiudicatis erroribusque nostra aetate in hac re proscriptis explosisque.

De originibus, propagatione et mutationibus morbi subiles disquisitiones institutae sunt. Habemus indices librorum huius generis et copiosissimos et propria cuiuslibet enarrantes. Quid, quod de primo ortu morbi coniecturam vir doctus ingeniosissimam magnaque veri specie blandientem tentavit.

Extra omnem dubitationis aleam positum est, progressus in cognoscendis sanandisque morbis venereis iamiam factos esse egregios, cum inciperent symptomata localia pro talibus, haud pro causis vel effectibus luis venereae prorsus necessariis habere. Blennorrhagiae subtiliori cognitioni omnis in hoc genere scientia accuratior superstruebatur. Quo sobri-

us atque prudentius blennorrhagia tractabatur, eo latius lux saluberrima in hac medicae artis regione sparsa est. In hanc ipsam blennorrhagiam studia sua potissimum converterunt, opinioneque de ea et assertiones magno cum aestu agitarunt. Cæteris symptomatibus specificum certo certius mederi, in quacunque tandem modificatione adhibeatur, persuasum sibi habebant. Quantopere hypotheserum crassissimae meliori cognitioni blannorrhagiae offecerint, quae tamen non adeo difficilis erat, cum partes spectaret scrutinio obvias, et quorum structura ac functiones notae essent, et quantopere excellentissima ingenia opinionum praeconceptarum et a maioribus per manus traditarum vi se in transversum rapi passi fuerint, res est haud dubie memoratu dignissima, cuius historiam causis et rationibus illustratam scripturus operae pretium facere videatur. Verum ex quo obscurae, quae insedebant medicorum animis, notiones perspicuae factae sunt earumque vanitas intellecta est, via erat parata, qua pergentes viri acutissimi angustos cognitionis nostrae in hac re fines ac terminos latius profer-

ferrent. Symptomata localia omniaque testi-
 um et urethrae phaenomena ditioni chirur-
 giae accesserunt. Quo facto nostra harum re-
 rum cognitio, eam plenitudinem et eviden-
 tiam, qua plures artis huius partes gaudent,
 impetravit.

Duo sunt, si hanc novam medicae artis
 accessionem eiusque rationes sine partium stu-
 dio consideres, momenta, quae animo inpri-
 mis obversantur. Et primo quidem anatomia
 et physiologia subtilior in medicina practica non
 adeo, ut multi simulant, supervacanea censen-
 da est, nec a vero multum aberrare videatur,
 qui hoc ipsum studium subtilius unice ad medi-
 cum practicum recte formandum et excolen-
 dum facere asseveret. Quantum est, ut his
 exemplis utar, quod inventis in doctrina de
 vasis lymphaticis et illustrationi doctrinae de
 consensu partium corporis humani debemus!

Secundo, iniuria multis, philosophari
 in medicina, suspectum videtur, nescio quem
 experientiae neglectum, hypothesium studium
 nimium ac dogmatissimum in phitosophando
 odorantibus. At vero medicus philosophus

critica lance omnia ponderat et ante omnia, perspectis animi humani limitibus scientiaeque angustia, liceatne nobis in certo aliquo casu definire aliquid et, quoad rem certe decidere detur, explorare et efficere studet. Principia, quibus innititur, accurate describit, ambitumque eorum, nexum et usum declarat idem perspicuus semperque sibi constans. Hypotheses, quando iis carere non potest, modeste proponit eoque tantum consilio, ut unitas et ordo notionum ab experientia ductarum sibi constet, et ut, quomodo hae ipsae notiones amplificandae sint, apertum faciat. Longe abest ab eorum temeritate, qui *verbo* ac definitione aliqua nominali rem ipsam satis se explicasse arbitrantur. E contrario medicus a philosophus, cum se philosophari non posse sciat, ea quae scit, ab experientia summummodo pura et sincera se didicisse existimat. Verum enim vero, ut experientiam veram ac simplicem a falsa et fucata secernas, critico acumine et sagacissimo ingenio opus est. Accidit igitur inscio et invito fere eiusmodi medico, ut *lyrema* sibi formet nullo unquam tempore a se examinatum, cuius proprius et peculiaris cha-

ra-

raſter hic fere eſt, ut multa in eo temere ponantur, multa ſibi non convenient, hypotheſes audaces et iuſto arragantior et imperioſior inſoles ibi regnent. *Hunterus* nondum accedit ad ſummam illam, quam mihi ſingo, philoſophici medici ideam quicquid tamen et ille et alii quidam praeſtantiffimi medici in doctrina de morbis venereis egregie praeſtiterunt, a philoſophico illo, quem dixi, genio unice proſeſum eſt, quo illi agitante incaluerunt. Eſt utique *Hunterus* audacior in amplectendis reiiciendisque opinionibus, nihil tamen temere aſſumit, claras et perſpicuas rerum notiones informat mutuumque earum nexum declarat.

Quod in vulgari tamen olimque ſtabilito ſyſtemate de morbis venereis principia magis quam in *Hunteri* ſyſtemate fundamento deſtituta reperiantur, de quorum fide ac veritate, cum antiquitate auctoritatem et commendationem acciperent, nemo facile dubitaret, licet incredibile et parum probabile videatur, accuratius inveſtigando tamen manifeſtum fiet. Medicum, qui et ipſe philoſophus eſt, *philoſophicum medicum* vocandum eſſe etſi vulgo in

Germania creditur, a vero tamen alienum videtur. Ingenue enim profiteri liceat, cum plures nostratum medicorum libris philosophici argumenti inclaruerint et de medicina practica egregie meruerint, tamen non nisi duo philosophiam et philosophicam subtilitatem ac differendi rationem ad medicam artem *in operibus maioribus* transtulisse, quam laudem Perillustris de Zimmermann immortalis operi de experientia in arte medica et illustris Marcardi parti II descriptionis Pymonti unice competere, quis est qui nesciat? Illustris *Herzii* de vertigine liber gravissima sui parte e psychologiae empiricae recessibus ductus est et incensum potius philosophicorum quam medicorum librorum venit.

Quicquid tamen in laudem praesentis conditionis scientiae nostrae de morbis venereis et virorum, quibus eam acceptam ferimus, praestantissimorum a me allatum est, non ita accipi velim, ut omnia iam in hoc genere exhausta et ad liquidum perducta, et ut continuandis et intendendis studiis nihil omnino addi et emendari posse, affirmare voluisse videar. Quod enim
non.

nondum humanis viribus acclidit, ut ad summum aliquod fastigium cognitionem alicuius rei eveherent, eo minus cognitioni morborum venereorum usu venire potest, quo arctiore cum aliis artis medicae partibus, obscuritate adhuc magna laborantibus, vincula constricti sunt. Interea progeffus in his studiis faustissimi expectari possunt, dummodo operam iis dare pergent viri acutissimi, qui observationibus vulgo dictis et hypothefibus diffidere, examinandisque et ad veritatis trutinam exigendis vacare et velint et fcient. Cardo rei in eo quidem verti videtur, ut strenue et acriter inquiratur, an lues venerea indiciiis manifestis semper se prodat, an iisdem semper symptomatibus appareat, an eundem habeat cursum perpetuum, an certo adeo tempore erumpat, propagetur et finiatur, an morbi larvati venerei sint, qui in medicorum systematibus locum sibi vindicant gravissimum et ab experientia certa atque indubitata confirmari putantur. *Girtannerus* medicinae Doctor celeberrimus, primus omnium pro acumine suo mancas et suspectas esse has observationes vidit. Sed non contentus eo, omnino esse morbos

bos

bos venereos larvatos, negavit. Quo jure hoc
 fecerit, nondum decidi potest. Habebat forte
 vir praestantissimus, quibus corroboraret suam
 sententiam, argumenta in recessu: ea vero,
 quibus in opere aureo usus est, vereor ut lecto-
 rum et admiratorum huius libri votis ac deside-
 riis satisfaciant. Notiones admodum diversas,
 quae sub *larvatorum venereorum morborum* no-
 mine comprehenduntur, Cl. *Girtanner*. non
 separavit, et quae contra unum eorum genus
 disputavit, ad singula genera transtulit. Parum
 est ad persuasionem de opinione aliqua in doctio-
 ribus excitandam, si unum aliquod argumentum
 pro contraria sententia infringitur (licet haud
 contemnendus hic labor videri debeat, prae-
 fertim si, ut hic factum, argumentum ab expe-
 rientia petitum esse fertur), et si assertiones,
 ad quas affectae huius sententiae nonnulli abri-
 piebantur, ridiculae traducuntur. Quod me-
 am qualemcunque sententiam Cl. *Girtanneri*
 assertis opponere ausus sum, nulla excusatione
 apud virum candidissimum egere, cumque aliter
 sentientes libenter ferre atque amare, etiamsi
 consuetudo ipsius exoptatissima me non docuif-
 set,

set, certe indoles eius in iis, quae scripsit, pers-
 pecta mihi prorsus persuasisset. Aliorum ta-
 men causa, qui pugnam et rixam deprehendunt,
 ubi nulla est et esse potest, palam profitendum
 putavi, me in hoc argumento tractando non
 fuisse elaboraturum, nisi mihi persuasum fuis-
 set, reverentiam nullo modo tolli dissensu,
 levissimumque opinionum dissensum in tam
 egregio tamque consummato opere, *Girtanne-
 ri* inquam de morbis venereis, magnam exci-
 tare debere attentionem, dignumque esse, cu-
 ius rationes et tibi et aliis exponas. Si qua in
Girtanneri scriptis reprehensioni ansam praebe-
 re videantur, non tergiverfanter tectaque sed
 aperte hoc facere ipsa eorum gravitas et prae-
 stantia iubet. Fieri quippe aliter non potest,
 quin in maiori aliquo opere perficiendo partes
 quaedam mancae nec omnibus numeris absolu-
 tae reperiantur, cum e contrario, qui operi
 alicui paulo maiori elaborando impar sit, faci-
 le particulam aliquam singularem intensa inge-
 nii acie feliciori cum successu tractaturus sit.
 Mihi quidem ut ad propositum meum propius
 accedam, neque, morbos venereos larvatos
 esse,

esse, neque non esse tales, plane persuasum est, nec alterultrum ut asseverem, mihi sumo: sed periculum tantum feci enarrandi difficultates utrique sententiae proprias exponendique eas evitandi rationes ac modos atque uberius declarandi, simulque quaestionem hancce diversi generis res complectentem curatius constituere ac definire tentavi.

Rem aliquam *larvare*, sit venia verbo, idem est ac rem aliquam celare, h. e. eam eiusque effectus non patefacere, vel vulgares saltem effectus non aperire, vel denique tales tantummodo declarare effectus, sub quibus aliud saepius obiectum repraesentatur. Causa morbi larvata tum est, quando nullis morborum status vestigiis patescit, quando symptomata incon-
sueti singulari et haud usitato ordine vel symptomata eorumque seriem, quae cum alia morbi causa vulgo nexa et coniuncta esse solet, procreat atque producit.

Virus venereum, si audias medicorum effata, omnia haec larvarum genera eligere posse putatur. Integros annos in corpore latescere
sine

sine effectu dicitur, per indefinitum temporis spatium operari, nullis manifestis indiciis attentionem excitantibus, censetur. Nulla est partium vel solidarum vel fluidarum corruptio, nulla praeternaturalis harum conditio, nullum morbi genus, cuius causam non in veneno aliquo quaesiverint, quod quocunque modo corpori se insinuare, per id meare eiusque partes singulas infidere et contaminare, quemlibet humorem corrumpere et suae naturae participem reddere posse existimarent. Quae effecta singula omnino ac sine limitatione veneno venereis tribuebantur, posthabita eius ad leges oeconomiae animalis exigendi cura. Scilicet haec unica morborum causa multitudinem morborum una gignere et non gignere, vel cum certis ac determinatis vel cum incertis consecrariis, vel certa vel incerta duratione, tam fortuito quidem, ut eius effecta subito cessantia aliquando derepente rursus existere vel non existere possint. Diu in possessione sua haec opinio mansit, nullis observationibus ac studiis accuratius constituta ac correctae multorumque medicorum libros occupavit. Favebat ei vulgus
ho-

hominum, optimus quisque eam rejiciebat. Sed ne honorificum medicae artis culturae putes, pariter temere ac sine accuratio- re, observatione ac determinatione. Querebatur tantum de eo, an Mercurius applicari debeat: quod cum primum constituisset atque definiisset practicus medicus, quod elogium quis sibi non vindicet? omnibus aliis quaestionibus se recte supersedere arbitrabatur. Interea in recentiorum de venereis morbis scriptis notiones adeo determinatae experientiaque certissima suffultae proponuntur, ut fieri aliter nequeat, quin sectator morborum venereorum larvatorum pertinacissimus, modo illas noverit et examinaverit, plures opiniones suas revocet alioque suam causam modo proponat. Antequam quaestionem controversam de existentia morborum venereorum larvatorum et argumenta, quae cum pro ea, tum contra eam afferri solent, attingam, separanda sunt ab ea, quae nunc quidem vel ad eam non pertinent vel ad liquidum perducta sunt.

Diversa morborum venereorum larvatorum genera sub has classes revocari possunt.

I)

I) Inefficacia veneni venerei per longius breviusve tempus, quod consuetis vel inconspicuis symptomatibus erumpit et vel desinit vel pergit morbum venereum larvatum formare. Infectio per generationem cum embryone communicata inprimis per plures annos hanc inefficiam pati dicitur, nec non illa, quae per corpus suppressa blennorrhagia dilatatur.

II) Tardae clandestinae et partiales tantum operationes veneni venerei, quod tandem se conspiciendum praebet, plures partes invadit atque occupat, ita ut iam causa morbi per phaenomena appareat, quae litem veneream manifestam aliudve genus luis venereae larvatae efficiunt naturamque causae suae vel in fronte gerunt vel abscondunt.

III) Effecta veneni venerei manifesta sed haud usitata, et quae vel cum usitatis et sollemnibus vel absque his apparent, eo quidem modo atque ordine, ut alia morbi causa innuatur, saltem venerea eorum natura non agnoscat.

Diversa haec larvationum genera diligenter semper discernenda et nunquam confundenda sunt.

B

sunt.

sunt. Neglectus huius discriminis omnem de venereis morbis larvatis doctrinam perturbavit uniceque impedivit, quo minus fausto cum successu vel defenderetur vel impugnaretur. Omnia argumenta contra morbos larvatos primo loco a nobis positos directa, omnis defensio a morbis larvatis reliquarum classium repetita. Adversarii nil nisi absurda, fundamento ac fide destituta huius, quem reiiciebant, doctrinae videbant; quae tamen defensores doctrinae suae, cuius non arx sed externa munimenta temere illi iuncta petebantur, firmitate et certitudine freti amplectebantur. Ita ad disceptationem non vocabatur id, quod unice ea dignum erat et quod examini severissimo non satis subici poterat.

Ipsam historiam medicinae corrupti neglecta harum notionum dilucidatio ac descriptio diligentior. Quod, si teneamus eam rationem, quam loquendi usu adhibito proposui, vix contendere poterimus, *Baglivium* morbos venereos larvatos excogitasse primum, eos longo post eum

eum temporis intervallo nondum ab omnibus esse adoptatos. *Astrucium* tantum obiter eorum mentionem iniicere, eosque reiicere videri.

Primum morborum venereorum larvatorum genus non solum omni fundo caret, sed omnibus adeo physiologicis pathologicisque notionibus sanis repugnat. Ipsum morborum venereorum nomen, si de verbis contendere vellemus, impugnari posset: venenum enim, non morbus ab eo effectus, in corpore est. Inefficacia veneni e defectu dispositionis ad morbum venereum vel e conditione veneni, quod ita involutum est vehiculo, ut cum corpore proxime non coniunctum sit, et quod ab hoc vehiculo postea liberatur, explicari potest. Morbum sine dispositione praevia formari nullum, certum est. Pauci vero morbi, ut producantur, singulari dispositione indigent, plurimi vulgarem tantum irritabilitatis et sensibilitatis adversus irritamentum adhibitum gradum, e quo sponte morbus nascitur, desiderant. Venereus morbus probabiliter ultimis accensendus est. Sed opponi duplicis inefficaciae veneni causae hoc potest,

B 2

quod

quod virus venereum, etiam si non qua tale operatur, certe tanquam aliquid heterogeneum, corpus impellit, irritat, et motus excitat, qui vel corpori vel ipsi veneno nocent, eius efficaciam vel prepagant et per corpus spargunt vel venenum e corpore expellunt. Res heterogenea ac nociva nullo pacto *quiescere dormireve*, quod vulgo aiunt, potest. Hoc assumere velle, omnibus oeconomiae animalis regulis adversatur. Experientiae, quas provocant, cum per se, tum quatenus huic morborum venereorum generi asserendo adhibentur, in dubitationem vocari possunt. In multis huius generis casibus omnino quaeri potest, fuerintne venerei nec ne? Et si vel maxime venerea eorum indoles vindicetur, tempus certe contagii nulla ratione definiri potest. Raro fides aegrotis habenda, infectos se ex amplexibus impuris esse unquam vel prorsus negant vel in iuvenilis aetatis tempora hoc reiciunt vel in lasciviam iuventutis vel in maiorum libidines culpam devolvendo. Et quis in certo aliquo casu, si vel aegroti confessio omni dubitatione maior sit, asserere
certo

certo aufit, venenum paulo ante quam morbus erumperet, non nisi per concubitum corpus penetrare potuisse. Inveniri enim tales infectiones, quae non ex Venerea consuetudine ortum ducant, et a quibus castitatis honestatisque praesidiis non defendimur, negari non potest, licet non tam crebro et tanta varietate existant, atque olim creditum est. Sunt quidem, qui infectionem e communi poculorum et lectorum usu negent locum habere posse, sed rationibus non satis certis et evidentibus ducti. *Raram* eiusmodi contagionem esse facile concesseris, *impossibilem* esse neges. Sed, inquires, lues venerea sine praeviis phaenomenis localibus erumpere non potest. Quibus reponendum videtur, haec ipsa phaenomena saepe tantum ulcuscula venerea fuisse, quae pro consecrariis luis venereae iam se palam exferentis haberent, non probato tamen eo, quod comprobandum erat, haec ulcuscula venerea secundaria, non primaria fuisse. Interea vel ipsi criterio multa opponi possint. Cur tandem virus, vt luem veneream producat, mo-

dificationem in externa corporis, in quo luem veneream efficere debet, parte necessario accipiat? Cum enim e phaenomeno locali venenum alii corpori communicetur mutationem iam, si quidem, cuius tamen rei necessitas non apparet, modificatio per inflammationem aut ulcus necessaria est, accepit et nihil aliud postulari potest, quam ut eam iterum in *hoc* corpore patiatur eiue corpori donet, sine qua dispositione ad luem veneream caret. Fuit ubi lues absque symptomatibus localibus antecedentibus erumperet. Hunterus atque Girtannerus eiusmodi exempla commemorant, sed videntur ipsis phaenomena localia adfuisse, licet adeo mitia, ut observantium aciem effugerent. Hoc ita statuere criterium ab ipsis positum eos cogebat. Quod tamen cum in coniectura sit positum, nec ab experientia ductum sit, eodem iure reiici potest. Cogitari enim potest, virus venereum tam celeriter absorberi et per corpus dispergi, ut effecta localia non edat nec blennorrhagiam, ulcuscula venerea, bubones aliaque, primario causetur, nihilo tamen secius
intus

intus venereum morbum propaget. Quam
 saepe enim virus vasa lymphatica lymphaticas-
 que glandulas permeat, ita vt illa tamen ab
 inflammatione intacta seruentur. Interea de
 hoc criterio statuat, quod quisque vult. Ad-
 versus eos, qui ei indulgent, defensio parata
 est, dum adfuisse phaenomena localia affirmes
 plane non animadversa.

Ut hanc larvatorum morborum classsem
 vel levissima veri specie, quam prae se ferre
 possit, exuam, pernegandum mihi est, morbum
 venereum generatione propagari posse haeredi-
 tariumque morbum esse habendum, dicendum-
 que inprimis de blennorrhagia suppressa eius-
 que consecrariis, e quibus plurima exempla
 ducta sunt. Generatione morbi propagari
 possunt, qui tantum certam partium dispositio-
 nem requirunt, quae ipsa morbi causa est
 eamve producere potest, velut in morbis ner-
 vorum, inphthisi aliisque. Morbus autem
 venereus sine veneno venereo, quod corpori
 necessario inferri debet nec sola aliqua disposi-

tionem formari potest, nunquam existit, adeoque haereditarius morbus esse non potest. Adde, semen probabiliter morbo venereo, si unquam, raro certe corrumpi. Ad illud secernendum organa subtilissima adsunt, quae vel nullas partes heterogeneas et infectas ex massa humorum recipiunt vel ita immutant ac transformant, ut natura eorum heterogenea, et venerea adeo, pereat. Ipsi testes in symptomatibus venericis plerumque per sympathiam tantum et consensum partium afficiuntur et raro a veneno venereo invaduntur. Hunterus phaenomena testium cum lue venerea nexa adeoque vere venerea unquam se observasse negat. Interea si aliquid pravi et contagiosi semini communicatur, etiamsi demum fiat in eius per urethram meatu, vi certe sua genetrice privatur. Quodsi autem humor corruptus, velut mucus venericus contagiosus urethrae tantum cum eo coniunctus est, evolvere se tamen cum eo et omnes cito partes invadere non potest. Quærere liceat, an omnino hoc venenum ulterius, quam in vaginam penetrare possit, quo usque alias eius effecta vnice patent. Nec infantes cum phaenomeno

nome-

nomenis venereis, quae observationi patent, in lucem eduntur, et si qui a matribus eduntur, quae eiusmodi symptomatibus in partibus genitalibus laborant, vestigia mali post decem duodecimue demum dies in conspectum veniunt, certissimo documento, contagionem natalium tempore demum eos occupasse. Nec causa adest, cur statuamus, venereum morbum partes externas tum demum occupare posse, cum externo aëri exponantur. Morbos enim cutaneos vel in infantibus nondum natis existere posse exempla icteri, variolarum &c. loquuntur. Internas eiusmodi infantum partes non in communionem contagii venire ea docent, quae cl. Girtanner. e diariis medicorum nosocomii Vaugirardensis prope Lutetiam, in venereorum infantum vsum instituti, attulit, longe plures venereos liberos relative pueritiae annos superasse quam sanos i. e. venereo morbo non infectos. Cl. Girtanner. in hoc nosocomio omnes huius morbi vicissitudines in liberis magna cum solertia observavit et egregie descripsit. Abortus vero matrum venerea luce infecta-

infectarum crebriores pro suo systemate vir
 decius e corrupta matrum et inspissata lympha'
 ad alendum foetum necessaria, explicat. Mali-
 mus causam ex corruptis matris humoribus
 repetere, e quibus foetus humores praeparantur,
 ita tamen vt simul rationem constitutionis
 maternae morbo debilitatae habeamus

Pleraque praedictorum medicorum ad lar-
 vatorum morborum venereorum existentiam
 tuendam allata testimonia in eiusmodi casibus
 versantur, qui suppressae blennorrhagiae olim
 perperam curatae tribuuntur. Quodsi vllus
 morbus phaenomenis suis ac pertinacia, qua
 consueta remedia respuit, suspicionem clande-
 stini veneni venerei movet, diagnosis morbi
 certissima esse creditur, si aegrotans, aliquando
 blennorrhagia affectus fuit, cuius fluxus non
 per sex octove hebdomades procuratus est.
 Saltem ita de diagnosi tum hominibus persua-
 sum est, vt mercurii vsum adhibere nulli du-
 bitent, qui si morbo medetur, vt multas mor-
 borum causas viribus valde resolventibus, ape-
 rientibus aliisque tollit, nova observatione
 facta

facta se in tali diagnosi formanda egregie confirmari putant. Etiam aliorum morborum larvatorum venerorum, ope eiusmodi observationum vere larvatorum h. e. id non probantium, quod probare debebant, patrocinium fuere qui susceperent, non cogitantes illi, bonae causae valde officere, si rationibus levibus ac parum firmis adstruitur, quae si sub examen aliquando vocatae firmo pede non stant, ipsius causae bonitatem suspectam reddunt. Consilio igitur nostro accommodatum videtur, latebras falsarum harum assertionum aggredi et de suppressa blennorrhagia eiusque confectariis verba facere. Recentiorum libros huc pertinentes, praesertim Girtanneri et Hunteri, semper hic ante oculos habeo iisque mea superstruxi.

Inventis gravissimis vtilissimisque accidit fere iniqua fors, vt superatis tandem impedimentis in vulgus sparsa et ab omnibus adoptata, nimia extensione et perverso vlu saepe ita corrumpantur et pervertantur, vt difficile sit quaestionem, respectu virorum de scientiarum incrementis

incrementis meritissimorum agitatum saepe et negatam, decidere, plusne emolumentum quam detrimenti nobis attulerint. Positiones practicae medicinae longe gravissimae de viribus naturae medicatricibus, quae malis corpus destruentibus occurrunt, de viribus vitalibus et de solido vivo, amplissimum speculationi, quae nuperime demum investigationum studia intra certos fines et limites humanae menti positos coercere coepit, spatium et campum aperuerunt, cum potius observandae diligentius iuxta aegrotorum lectulos et modo experientiae consentaneo simpliciter exponendae fuissent. His quidem tunc nulla fuisset suscepta de eo, essentne haec vires corporis, an animi propriae, an ad utrumque referendae: sed perspectum facile et intellectum fuisset, magnam quidem sapientiam in iis constituendis inesse nec sine iis corporis nostri machinam constare posse, neque tamen ubique, quod vulgo creditum est ab iis, qui his viribus cogitandi vim et omniscientiam tribuerent, finem, unitatem et rationem atque scopum

scopum prodere. †) Tunc non socordes et otiosi fuissent medici, vbi arte, si non omnia, plurimum; certe profici poterat, qua neglecta tot machina corruptionibus, est obnoxia. Praesertim defuissent otiosi et stupore atque admiratione sapientiae plenarum naturae virium abrepti spectatores esse, quotiescunque evacuatione aliqua sua sponte vel adauclia vel excitata appareret. Est quidem summa saepe medici ars in eo vt spectator tantum adsideat, sed hoc artis esse debet, non praecipitatae opinionis. In perniciem artis et aegrotorum eiusmodi praeconcepatae opinionis vis medicos

in

†) Agere vero hae vires naturae medicatrices ita videntur; haeterogenea excitant fingularem alacritatem, multarum mutationum motuamque causam, quarum plures coetionem heterogeneorum et crisin facere possunt et faciunt saepe. Ars medica semper has mutationes, motionesque salutare cognitas habet, omnes contrarias opprimere, salubres vero vel augere vel imminuere pro vario respectu studet. Non est huius loci, hanc rem cogitandi rationem uberius exponere eiusque practicos vsus declarare. Nimirum ea tamen experientia nec ab hypothese deturpata est.

Stogus

in blennorrhagia tenuit. Secundum ea, quae praeclare ab Huntero disputata sunt, abluui et abstergi virus blennorrhagiae nullo modo ab ea parte potest, quam iam iam irritavit, inflammavit et cui eam dispositionem dedit, ut quicquid in hac inflammata et secernente superficie tam crebro fecernitur, virus venereum fiat. Irritamuntum venereum et inflammatio specifica ei respondens augeri nullo pacto neque novo extra accedente blennorrhagiae vel ulcusculorum venereorum veneno potest neque eo, quod blennorrhagia et ulcuscula venerea ipsa producant, veneno. De eo tollendo igitur non est laborandum †). Quaelibet mutatio

effluxus

†) Iniectiones remediorum mucum solventium, de quibus cl. Gtanner. ambigit, mucum tantum resolvant, in quo virus venereum involutum tantum operari potest, a vero natura sua alcalina venenum venereum destruant; hae igitur iniectiones solutionis sufficienter dilutae, e lapide caustico chirurgorum vel ex aqua calcis recenti, ex his notionibus tantum pro remediis prophylacticis blennorrhagiae haberi possunt, quae cum primum erupit, reiicienda sunt. Inflammationem, non vero specificam veneream, augere

effluxus ex urethra medico practico in blennorrhagia per se perinde est, et curat ille eam tantum hactenus, quatenus conditionem, gradum et modum inflammationis urethrae declarat. Quando fluxus subito suppressus est, et iam tumor testium, acuta ischuria vel chemosis acutissima cum symptomatibus vehementissimis sequuntur, perversam et errores multos gignentem rationem instituunt, qui attentionem ad suppressum fluxum, non vero ad eius causam, vehementem urethrae inflammationem, convertunt, cuius imminutionem blennorrhagia restituta tantum testatur, sed ita, ut neque inflammationem neque exinde ortos testium tumores etc. tollere queat. Fingunt sibi hic locorum mutationes et metastases veneni, quae vero, ut ostendere conabor, locum habere, nullum possunt, omniaque illa consecraria cum multis aliis nunquam cum blennorrhagia iunctis, non consensui cum urethra tribuunt, qui tamen omnia, quae quidem observata

augere tantum possunt. cum effectus eorum destruentes, quos edunt in causa, veneno scilicet venereo, nil mutat,

observata sunt, confectaria explicat, sed exceptioni veneni per vasa lymphatica et transmissioni eius in certam partem vel infectioni humorum per venenum potius tribuunt. Sed iam in minori gradu inflammationis urethrae vasa resorbentia ita oclusa sunt, ut absorberi nihil possit: unde simplicem blennorrhagiam nunquam lues venerea sequitur. Quis igitur credere possit, tum, quando inflammatio et spasmi tanta ceperunt incrementa, ut vasa secermentia adeo oclusa sint, liberari posse vasa resorbentia functionesque suas continuare? Quis credat, hac resorptione veneni ex urethra, quod vulgo paulo rarius pro propulsione veneni in sanguinem habent, inflammationem illius tolli et venenum, causam quippe et effectum inflammationis, plane eici posse? Quis ausit absurdas, quae in his latent, assertiones pugnantisque tueri, quae tamen suos diu habebunt in medicis patronos? Notio metastasicos in morbis contagiosis locum habet nullum. Potest quidem contagium sensim pedetentimque vicinis partibus se insinuare vel absorpto et celeriter propagato veneno remotas

tas

tas partes invadere. Sed metastasis exigit id, vt hoc insufficientis veneni meatu pars, quam relinquit, morbo liberetur. Accepit vero illa pars mutationem, per quam humoribus, quas discernit, naturam causae, quae ipsam ita modificavit, communicat. Quodsi hi humores corpore expelluntur, vel in aliam partem deponuntur, eo non mutatur pars illa, cui potius inhaeret modificatio sua et qui novos humores conditionis venereae profert. Licebit hic ad ea, quae supra de hac re dicta sunt, provocare. Cogitandi rationem de suppressa biennorrhagia et argumenta pro ea a nobis allata in dubitationem vocari posse, non crediderim; mirabile tamen videtur, in plurimis casibus de ea eiusque consecrariis animadvertis, quae quidem consecraria saepe diu durant, nullam plane in urethra, cuius summa inflammatio quocunque certe modo solvi ac finiri debet, mutationem observatam esse; mirabile porro, erectiones, quando fluxus suppressitur et testium tumor adest rariores minusque aut plane non cum dolore coniunctos, et urinam sine magnis, saepe sine ullis

cruciatibus et impedimentis emitti. Fateor equidem, haec phaenomena mihi inextricabilia et cum theoria nullo modo copulanda videri.

Restat igitur, ut de secunda et tertia morborum latvatorum venereorum classe dispiciamus. Operae pretium est, ut hi ipsi propter varias difficultates, quae impediunt, quo minus adhuc certi quid de iis statuamus, propter defectum observationum eorum existentiam accurate demonstrantium, propter inopiam argumentorum, quibus veneni venerii effectus ita in fines angustos cogunt, ut huius generis larvati morbi esse plane non possint, propter dubia denique multa ei, qui haec negat, tollenda, ut propter has, inquam, causas omnes hi morbi larvati curiosius et cautius observentur, ac declarentur, et ut causa adeo non quidem statim decidatur, certe omnia ad litem componendam praeparentur.

Classis secunda, quae successivas, in principio et progressu invisibiles, operationes venerei veneni in partibus consuetis et inconsuetis, modo solito vel insolito, complectitur,
 plurima

plurima eaque gravissima momenta, quae ei vel favent vel officiant, investigationis cum tertia classe communia habet, quae tamen in tertia classe, in qua omnia graviora, magis perspicua et sensibus obvia sunt, melius exponi possunt, adeoque hic a me emittuntur. Illud igitur tantum, quod secundae classi proprium est, hic quaerere ac diiudicare iuvat, non, quid et ubi venerium virus operetur, sed quomodo, tardius an ocius, cursu ac tenore determinato an indeterminato? Cl. Girtanner, cursum eiusmodi ac tenorem huius veneriae constantem aequae ac in cæteris morbis omnibus esse affirmat, haud vero exponit, id quod eo tamen optabilius erat, cum primus eius sententiae auctor et assertor sit. Valde tamen inconstans esset constans hic morbi veneri decursus, si eius initium, incrementum, summum fastigium, decrementum deinde ac finis, non magis certis temporum et immutabilibus intervallis ac decursus reliquorum morborum eveniret. Sed quo minus veram doctissimi viri mentem affectus videar, suspicionem mihi movet hoc, quod sententia eius a me allata refutationem nimis

C a

facile

facile admittit. Phaenomena localia tempore valde incerto et inconstanti erumpunt, duratio eorum de duratione tantum venereae eorum naturae loquor — certa definiri nequit, scilicet si sibi ipsis relicta sunt. Tempus, intra quod symptomata luis venereae se produnt, et intra quod venenum e massa in certas partes deponitur, ipse Girtannerus vagum et inconstans vocat. Haec luis venereae symptomata non semper eodem ordine se invicem subsequuntur, nec semper iisdem intervallis temporum manifestantur. Idemne horum symptomatum, si non curantur, exitus eodem temporis puncto accidens febris hecticae et mortis? Quam diu saepe aegroti corpus venerea lue misere affectum trahunt? Eiusmodi exempla pratico cuilibet medico occurrunt et in omnibus de morbis veneriis libris commemorantur. Virus venereum vehemens et celeriter operans vix dici potest, quandoquidem diu in eodem loco delitescere solet, raro et post longum demum temporis tractum per vicinas partes propagatur easque pariter ac primam suam sedem destruit. In vulgaribus blennorrhagiae casibus inflamma-

tio

— * * —

tio valde exiguum in urethra ambitum occupat et exiguum gradum habet. Ambitus quilibet maior auctusque inflammationis gradus a neglecta cura proficiscitur et probabiliter specificè venereus non est. †) Primaria et secundaria ulcuscula venerea diu suam inflammationem intra ulceris ambitum continent, nec tanta cum vehementia et velocitate ac in simplicibus ulceribus propagant. Inflammatio venerea bubonum partes propinguas inflammare nequit; hoc tum demum fit, quando venerea inflammatio in suppurationem abiit, et pus adeo eodem modo ut quodlibet irritamentum vulgare operatur. Maiores difficultates in tollendo hoc malo vehementiores eius effectus non probant. Phaenomena, quae in partibus genitalibus saepius ex ulcusculis venereis oriuntur et horrendi dolores osteocopi veneream luem sequen-

C 3 tes,

†) Praeconcepta aliqua et saniori blennorrhagiae curationi valde noxia opinione inflammatio urethrae vulgo vehementissima habita est. Errori ansam dedere vehementiores dolores, qui tamen non proxime et vnice ab inflammatione, sed etiam a motibus et extensionibus partis inflammatae, per erectiones et urinae transitum ortis, derivandi sunt.

tes, a structura et conditione harum partium existunt, quae per alias acrimonias forte vehementius adhuc infestarentur.

Quidni igitur ex analogicis rationibus sumere hoc liceat, partes internas, ubi venereo veneno inficiuntur, pariter minus fortiter ac vehementer, quam vulgari inflammatione fieri solet, incendi. Vulgaris inflammatio saepissime chronica et latens est, quidni probabilius adhuc idem de venerea inflammatione coniecere liceat? An vero omnino interna venerea inflammatio locum habeat, infra demum disputandi locus erit. Nec minus probabile censendum est hoc, infarctus aliosque viscerum morbos, si qui sunt venereae indolis, leniores et minoris ambitus esse futuros, quam caeteros cuiuslibet alius generis omnes. Et morantur hi tamen saepe numero diutissime in corpore, nec late se propagantes nec magnos motus excitantes. Quae igitur hac in classe ambigua sunt, in illis potius notionibus et observationibus sita sunt, quibus aequae ac tertia, ut vel stabilatur vel reiiciatur, indiget. Non praetereundum vero hoc loco, quondam huc classi

mor-

morberum venereorum larvatorum quaedam blennorrhagiae benignae inveteratae genera, ischuriam venream, coarctationem urethrae, abscessus, fistulas perinaei, ulcera et scirrhus prostaticae pluraque testium symptomata annumerari solita fuisse, quae tamen omnia venereae naturae non esse neque adeo Mercurii operari posse, et e blennorrhagia tantum eatenus oriri, quatenus inflammationem causatur, non quatenus venerea est, nunc inter omnes constat. Quando mercurius non methodice aut praeparato illegitimo datur, symptomata huius venereae imminui, sedari, haud vero curari, sed mox iterum pristina vi erumpere dicuntur. Haec imminutio, extinctio, sedatio nihil aliud tamen sibi vult, quam effecta veneni venerei coerceri et occultari et in hoc larvatorum genus transmutari, quod mox iterum mutant. Et quaerendum adhuc esset, an partes secundi ordinis, ex Hunteri partitione, periosteum, fasciae et ossa, quae cum aliis primi ordinis partibus, cute, tonsillis, naso, collo, parte oris interiore et interdum linguae, verisimiliter una inficiuntur, sed non

vna se vt veneno venereo tactas produnt, an
hae partes secundi ordinis, inquam, in satis ma-
gno intervallo intra earum infectionem et inter
eius consecraria, quod tam diu perdurat, vt
symptomata venerea partium primi ordinis in-
terea saepe curari possint, non possint sub ean-
dem classem revocari,

Transeamus iam ad tertiam larvationis
speciem, quae quidem in venereis morbis locum
habere possit. Quae ritur nempe, an invenian-
tur effectus veneni, venerei visibiles sed insoliti vel
cum solitis vel sine iis conspicui, eo quidem
ordine ac modo, ut alia morbi causa iis innua-
tur, saltem natura eorum venerea lateat? Deci-
sio huius quaestionis non pendet e multorum
mente ab eo, ut decernatur, lues venerea signa
pathognomonica habeat nec ne. Taciamus
enim, talia in consuetis symptomatibus adesse,
ambiguum tamen adhuc est et incertum, id quod
gravissimam quaestionis nostrae, partem constituit,
venereumne venenum haec signa sola, non alia
etiam simul edere possit? Ac licet sane sensu
quodam affirmare, luem veneream habere no-
tata

tam characteristicam, si dolores osteocopi protutissimo, certissimo et indubitato luis venereae signo ponere volumus †). Sed parum inde lucratur prioris quaestionis decisio, nisi docetur, hoc signum pathognomonicum semper sequi debere nec solum decidere tum, cum adest. Habet quidem plurimorum morborum materia peccans partes, quas libentissime saepissimeque

C 5

invadit

†) Discrimen, quod inter dolores osteocopo-rheumaticos et venereos constituunt, illos nimirum per stases in vasis periostei, hos extensione oriri, in theoria magni momenti esse et curationem definire potest, siquidem *probat*. Quam vero in diagnosis vim hoc discrimen, invisibile quippe, habeat, mihi non liquet. Et sunt tamen haec tantum phaenomena pro signis pathognomonicis habenda, quae haec ipsa phaenomena extra dubitationis aleam ponunt. Sed ipsum discrimen mihi suspectum videtur. Stagnationes in vasis sanguineis etiam expansionem facere debent et expansiones saepe stagnationem efficere poterunt. Venereos, arthriticos et rheumaticos dolores diversis in partibus et diversis temporibus grassari, plerumque verum est, an vero in iisdem partibus semper et necessario grassentur, hoc est, de quo dubites. Quod, nisi probari poterit, signa pathognomonica esse asseverari non potest.

invadit. In his igitur partibus saepissime certa symptomata certo ordine certaue duratione se produunt. Largiemur, virus venereum esse eiusmodi materiam peccantem, quae plerumque, quando absorbetur nec amplius locales effectus edit, in duobus intervallis vel ordinibus cutem, tonsillas, collum, internam oris partem et saepe linguam, porro periosteum, et ossa invadat, idque modo vulgari et consueto faciat. Sed quibus tandem argumentis, has duntaxat partes veneno venereo infici, cum notis tantum symptomatibus, consueto tantum ordine, serie atque duratione, posse asserere aliquis audeat? Fateor, me nulla animo fingere posse argumenta, quae severum examen sustineant. Cum Cl. Girtanneri systemate coniuncta est alia quaedam assertio, quam sine explicationibus atque argumentis proponit, gravissimi illa quidem momenti: virus venereum, ait p. 74, excepta lymphae et vasis lymphaticis, in nullas nec solidas nec fluidas corporis humani partes operatur. Gravissimum operationis huius momentum in corumpenda et spissanda lymphae versatur. Hinc omnia phaenomena luis venereae, ipsae exosto-

fes

les et caries ossium explicari possunt. E loco et nexu huius assertionis, probabile fit, eam et ad phaenomena localia extendi, licet in blennorrhagia, ubi, ipso Girtannero auctore, tantum glandulae mucum quendam secernentes in lacuna Morgagni inflammatae sunt, et in ulcusculis venereis nec lymphae nec vasa lymphatica in partes et societatem venire possint. Venenum quidem ex his malis localibus primum vasis absorpentibus et glandulis lymphaticis se infinuat. Quod tamen in has partes et unice in iis operetur, et quidem lymphae spissationem producat, exinde nondum cogitur. Videtur tamen inde assertio Girtanneri esse deriuanda, ex qua postea mercurii modum operandi et crebros abortus matrum venerearum explicat. Habuit forte Cl. Girtanner. tumores glandularum pro ultimo symptomate, a quo venenum venereum, inficiendi potestate praeditum, producat; quandoquidem ipsum adeo pus, quod in ulcusculis secundariis secernitur, una cum Huntero venereum esse negat. Hinc credidisse videtur, licere asserere, venerei veneni effectus cessare: si effectus ipsius non amplius virus venereum
 gene-

generant, et magnas mutationes, post bubones existentes luemque veneream formantes, ultimae corruptioni vasorum et humorum, quam virus venereum produxit, adeoque corruptioni vasorum et humorum lymphaticorum, esse assignandas. Albus color ulcusculis venereis proprius, excrefcentiae e venereo veneno crebro erumpentes, et loca, in quae operatur venenum, opinioni huic favere forte visa sunt. Cum naturam contagiosam puris in secundariis ulcusculis venereis generati *Hunteri* experimentis, mox examinandis, non putem refutatam, huiusque adeo hypothesos fulcrum princeps vacillare videatur, non opus est mihi usum loquendi reprehendere, qui causae omnes effectus abnegat, qui non ipsius naturam (hoc loco venereo contagio inficientem) habent. Sed quomodo ingeniosissimus *Girtanerus*, qui hanc hypothesin amplexus est, tam pauca, tam determinata et tam angustis sinibus contenta mala, quae tam sero demum totam organisationem invadunt et in febrem hecticam desinere feruntur, a veneno venereo deducere potuit? Lympha cum chylo se miscens corrumpatur, quae cum spissari *Girtan-*
nero

nero putatur, chylo fortasse viam obstruit, qua in ductum thoracicum unice pervenire potest? Lympha corrumpatur, e qua etiam sanguis paratur, cuius lymphae corruptio certe in quemcunque secretum humorem, cui partes constitivas largitur, in quamcunque solidam partem corporis, ad quam formandam et nutriendam suum confert, magnam vim et potestatem habet? Non opus est enumerare morborum turbam, quos existere, concessa hac hypothesis, necesse esset.

Gravissimo argumento negari posse morbos venereos lervatos sibi persuasere, quandoquidem sectiones ipsaque natura et cursus morborum, clandestino veneno venereo adscriptorum, externos eorum effectus, exanthemata, ulcera et quidam ulcera singularis generis in internis partibus non prodebant. Sed ex multis phaenomenis pathologicisque rationibus stabiliri hoc posse videtur, omnes corporis nostri partes semper certas tantum species status praeternaturalis induere posse et diuersas causas, quae statum praeternaturalem producunt, parvas quidem mutationes, et tales, quae sentiri possunt, edere. Ita quaelibet in

ure-

urethram vim exferens acrimonia blennorrhagiam excitat, ita in glande penis, in praeputio et in tonsillis a qualibet morbi causa ulcera oriuntur. Multum lucis spargi ex uberiori huius asserti declaratione posse videtur: sed rationes meae ab eo accuratius explicando ac determinando me abstinere iubent. Quodsi igitur ostendi poterit, viscera aliasque partes internas vel nullis vel paucioribus suppurationibus, et ulceribus, sed longe pluribus infarctibus omnis generis, indurationibus, inflammationibus, etc-exposita esse, a venereo veneno certe semper haec potius quam illa consecraria expectari poterunt. Virus venereum diversissime operatur diversissimasque species induit pro diversis, quas invadit, et in quibus se format, partibus. Sic longe alia phaenomena apparent in superficie scernente, cui virus primum applicatur, quam in externa cutis parte, in qua ulculculum venereum primarium formatur; longe alia item phaenomena, quando in glandula proxima, ulcus ortum est. Symptomata tandem huius venereae quam parum similitudinis inter se et cum illis effectibus localibus habent? In collo
et

et in ore, in cute et in ossibus mala prorsus heterogenea formantur, quae tamen in his partibus etiam ab aliis causis, etsi alia modificatione, vulgo exoriuntur. Mutatio veneni ante resorptionem, in ea et post eam, naturam suam prorsus immutare debet. Hac tantum ratione explicari potest, quod nulla vasa lymphatica nullaeque glandulae ordinis secundi, v. c. quae inter vasa pelvis et intra dorsum iacent, tanta vi invaduntur, ut inflammationes et bubones inde exillant. Ita tantum intelligi potest, mercurium blennorrhagiam et ulcuscula venerea primaria non sanare †).

Quodsi hoc veneni

†) Auctores optimi inefficaciam mercurii adversus blennorrhagiam explicasse se putant, affirmando, venenum blennorrhagiae extra vias circulationis esse situm. Verum ulcuscula venerea secundaria in tonsillis et in ore, et omnia fere phaenomena luis venereae etiam extra vias circulationis sita sunt h. e. neque in vasis neque in humoribus, qui haec vasa permeant, sunt posita. Quodsi vero venenum extra circulationis vias situm dicitur, eo sensu, quod mali sedes in parte sit, a qua nihil ad humores circulantes, ad quam nihil ab humoribus circulantibus per-

discrimen, quale inter et post phaenomena localia est, agnoscis, gravissimi illud momenti Girtanero visum, satisfacere tibi experimenta nequeant, quibus Hunterus, naturam veneream exploraturus secundariorum ulcusculorum venereorum, ductus indolem iis veneream abrogavit. Efficitur iis tautum hoc, quod vel antea in dubitationem recte vocari poterit, venenum ulcusculorum venereorum secundariorum nulla ulcuscula primaria formare, haud vero, nulla alia phaenomena venerea ab eo excitari posse, fortasse eadem tantum in iisdem partibus v. c. ulcera in tonsillis tantum, si venenum ab iis derivatum est. Haud dubie iusto mitius factum est, quam ut irritamenta in cute necessaria producere possit, nisi eius conditio a conditione in ulcusculis venereis primariis magis adhuc recedit. Ac possumusne symptomatis alicuius characterem veneream in dubitationem vocare, si materiam non producit talem, quae morbum venereum propagare possit? Estne haec unica veneni venerei pro-

pervenire possit, perperam hoc dicitur, quandoquidem in urethra vasa absorbentia et secernentia sunt.

proprietas? Possuntne casus se offerre, in quibus haec proprietas vim exferere nequit, vti, si, e Girtanneri mente, venenum muco non est implicitum? In infantibus, qui in transitu per genitalia localiter affecta inficiuntur, morbus venereus cum singularibus ac notatu dignissimis plane symptomatibus apparet, et pathognomicum in iis est puriformis ex oculorum palpebris et auribus effluxus. Quod si verum est, phaenomena horrenda, post dentium transplantationem saepe accidentia, veneno venereo, quod vna transplantaretur, proficisci, novo illustrique exemplo pateret, quomodo modus, quo venenum corpori insinuat, et partes, quas invadit, universam phaenomenorum indole mutare possint. Ex his omnibus colligi posse videtur, effecta veneni venerii in partem, quam invadit, a priori non posse determinari, omnium minime secundum analogiam effectorum, quae in alia parte C. h. edidit, quantumvis sit illi alteri parti similis. Non est igitur, quod a veneno venereo ulcera et exanthemata in visceribus expectemus, quia talia in partibus externis gignuntur.

D

Innui

Innui tantum, non copiosius exponi, hoc loco possunt nonnulla, quae ad affirmandam quaestionem prolatam faciunt. Irritatio, quam virus venereum in corpore facit, in suis consecrariis certe a diverso irritabilitatis et sensibilitatis corporis gradu determinari debet. Quod si igitur morbus in corpore quam maxime irritabili ac sensibile existit, quomodo incipere, continuari ac desinere debet, quibus motibus febrilibus, qua adiunctione aliorum morborum, ab illo morbo profectorum? Hic morbus, inquam, qui semper in robustissimis et minime sensibilibus constitutionibus motus febriles in primo stadio inevitabiles reddit, hic morbus, qui, si latius serpit, negligitur nec arte curatur, semper in febrem hecticam mortemque desinit? Profecto, vel ad auctio gradus irritabilitatis et sensibilitatis corpori proprii et consecraria ex nimia illarum efficacia, relaxationem puta et debilitatem, etiam si nullam malorum et turbationum venerei veneni, quae illos effectus producant, rationem habeas, iamiam multiplicem variorum morborum dispositionem facere debent, quorum semina vel iam antea in corpore latebant

bant vel extrinsecus semper facili negotio accedere possunt, et qui sanari aliter non possunt, nisi dispositio his morbis favens, quae, dum virus venericum in corpore est, alitur, plane opprimatur. Multum igitur vel omne ad eorum curationem confert, qui corpus veneno venereo liberat. Argutis et subtilibus distinctionibus, qui morbos venereos larvatos negare sustinent, se tueri forte possunt, licet assertionum a me propositarum fidem impugnare nolint. Non omnino tamen probanda videtur eiusmodi ratio, quae notiones confundere medicumque practicum facile seducere queat. In pathologia tantum, non in casibus individuus et ad lectulum aegrotorum, discrimen inter symptomata morbi, causae et symptomatis †) et locum et usum aliquem habet; illius usus ad declinanda argumenta nostra reprobandus esset merasque subtilitates inane gigneret.

D 2

Obser-

†) Ne quis miretur omissa h. l. symptomata auxiliaria vel activa, tenendum, e notionibus supra a me expositis de viribus naturae medicatricibus, sub symptomatibus morbi, causae vel symptomatis semper symptomata auxiliaria vel activa comprehendi.

Observationes, quas quidem novi, de morbis venereis larvatis nullam vim habent. Partim data et asserta continent omni theoriae et experientiae contraria; partim omnis eorum vis ab eventu et effectu mercurii in reparanda valetudine repetita est. Verissime autem Gir-tannerus: „Mercurius, ait, efficacissimum est remedium, quod cum venereis, tum multis aliis morbis medetur. Medetur tetano, hydrophobiae, inflammationibus jecoris, hydrocephalo, hydropi, febribus intermittentibus, dysenteriiis pertinacibus, mensibus suppressis, certis generibus inflammationum intestinorum, inflammationibus oculorum, rheumatismis chronicis, vermibus atque in variolis etiam egregios usus praestet. *Curatio morbi per Mercurium nullo pacto probare potest, eum a venerea causa profectum esse, nisi forte variolas, hydrophobiam, tetanum et vermes quoque venerea symptomata appellare velis.*”

Morbi, qui ex venereo degenerasse crediti sunt, Yax, Guincensium, Epian vel Pian Americanorum, ipse adeo morbus nuperrime Cana-

Canadae exortus et a cl. Swediavio in nova editione libri de morbis veneris descriptus; (Le Mal de la Baye de St. Paul), et id genus alii, in hunc censum omnes non veniant ac ne tum quidem vim probantem haberent, si vel origo eorum et natura venerea minus incerta esset.

Sed nec experientia iam contra larvatos venereos morbos aliquid decedit, ac vereor, ne petitionem principii committat Cl. Girtanner., asserens haec: "In magna venereorum aegrotorum, quas per varias regiones vidi, copia ne unus quidem fuit, in quo morbus incertus larvatusve esset. Semper unum aliquod eorum, quae prioribus capitibus descripsi, symptomatum deprehendebatur." Persuadet quippe sibi vir doctissimus, hydropem, phthisin et multa alia mala a veneno venereo oriri haud posse, non eruit hoc venenum ex illis malis, adeoque, nec incertum nec certum esse intellegere potuit. Quando vero symptomata venerea nota vidit, venereum morbum suspica-

tus est, qui ipsi, quoniam eum sine illa non divinabat, nunquam incertus larvatusve videri poterat. *Hunterus* quoque, se cerebrum, cor, stomachum, iecur, renes et reliqua viscera a veneno venereo affecta vidisse negat; verum quaerebat ille tantum effecta veneni in partibus externis, haud vero, quando corruptionem viscerum cernebat, veneream eius causam inquirebat. Iuvaret utique videre, an non observationes et experientiae institui possent, quae existentiam morborum venereorum larvatorum omni exceptione maiorem redderent. Quodsi de Mercurii modo operandi contra virus venereum certiores essemus et praeterea evincere possemus, Mercurium hac certe, non alia quadam ipsi propria, ratione morbum sustulisse, quodsi praeterea ostenderetur, Mercurium hac ratione in caeteras omnes morbi causas nihil prorsus efficere, tum demum morbi venerea indoles et quidem sub conditionibus supra nominatis indoles morbi venerei larvati satis in aprico esset posita. Major adhuc assertioni vis et evidentia accederet, si

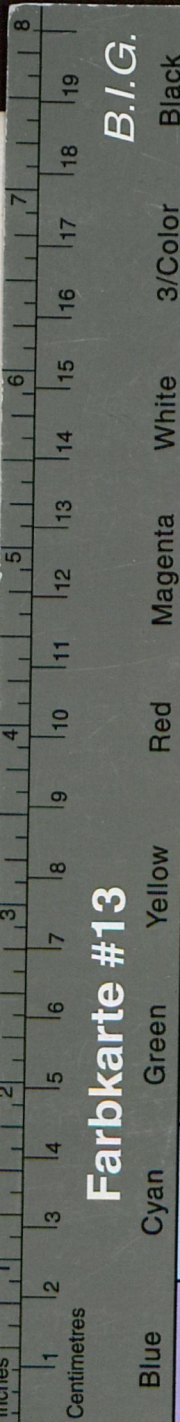
si mercurius antea frustra adhibitus fuisset, quia aliter operatus esset, certas evacuationes excitasset etc. vel si Hunteri hypothesis stat, irritamentum non potuisset efficere, a quo veneni venerei irritamentum tollitur, forte, quia corpus sensim paulatimque ei nimis adsuesceret. E pluribus eiusmodi casibus in unum locum collectis propria forte quaedam deprehendi possent, quae diagnosis faciliorem et expeditiorem redderent. Ingenio medici practici, qui amplificare hanc scientiae nostrae partem suscipit, viae fortasse ad eruendum id, quod verum atque certum est, occurrunt, quas illius tantum acumen cernere et planas reddere, per quas ille tantum incedere ita potest, ut et suae et artis, quam profectur, gloriae consulat.

Uk 2016

X 2535808

Uk

Farbkarte #13

B.I.G.

COMMENTATIO
DE
MORBIS VENEREIS
LARVATIS.

A V C T O R E
ISRAELE STIEGLITZ,
M. D.

GOTTINGAE
TYPIS IO. HENR. SCHVLZE,
MDCCLXXXIX.

